

Kapitola 7.

ZABITÍ DÉMONA TRNÁVARTY

(1) Král Paríkšit pravil Šukovi: „Je tak lahodné poslouchat vyprávění o tom, co vznešený bůh a svrchovaný Pán koná v každém svém sestoupení na Zem. V myslí nás všech se díky tomu rozprostírá neskonalá radost, moudrý světče. (2) Jestliže soudíš, že jsme takové milosti hodni, vyprávěj nám další příběhy ze života nejvyššího boha. Pokud jim člověk naslouchá, jeho mysl se rychle upokojí, protože všechny touhy, které ji zneklidňovaly a sžíraly, dojdou naplnění a následně se rozplynou. Díky poslechu těch příběhů také v duši člověka roste láska k bohu a spolu s ní i ke všem lidem, kteří jsou mu oddáni. (3) Pověz nám o dalších úžasných činech malého Kršny, který sestoupil do světa lidí a již svým zrozením se lidem přiblížil, protože napodobil způsoby jejich existence, když se stal jedním z nich,“ naléhavě prosil král Paríkšit.

(4) Ctihodný Šuka tedy vypravoval dále: „Čas plynul, měsíce ubíhaly a malý Kršna se začal sám v postýlce obracet. Za příznivého působení stejné konstelace planet jako při jeho narození byl proto při té příležitosti v Gókule slaven velký svátek. Opět se rozezvučely hudební nástroje, zazněly písně, bráhmani recitovali žehnající mantry a Jašóda v kruhu pastýřek synka obřadně omyla.

(5) Když bylo po obřadu a bráhmani skončili s odříkáváním védských veršů, za což se jim dostalo náležité úcty i odměny v podobě jídla, oděvů, věnců a v první řadě tolik žádaných krav, Nandova žena si všimla, že se Kršnovi klíží oči. Něžně ho tedy uložila do postýlky, a aby měl uprostřed slavnostního shonu trochu klidu, zastrčila ji pod vůz stojící v rohu dvora.

(6) Kršna pak nějakou dobu spal. Jašóda byla velmi rozrušená vši tou slávou na počest svého synka a snažila se co nejlépe uctít hosty ze širokého okolí, kteří se u nich v domě sešli. Proto jí uniklo, že se Kršna probudil a pláčem se dožadoval jejího prsu. Když k němu hned maminka nepřiběhla, začal kolem sebe kopat. (7) Nad jeho postýlkou však stál vůz. Kršna jej zespodu zasáhl, jen zlehka do něj kopl nožkami, jež byly jemné jako mladé haluze, a vůz se okamžitě převrátil. Všechno kovové nádobí, co na něm bylo naskládáno, se rozkutálelo po dvoře, kola praskla, jejich paprsky se rozpadly a náprava vozu se zlomila.

(8) Když to viděla Jašóda i ostatní pastýřky, které se v Gókule sešly, aby vykonaly příslušné obřady, prostoupil je údiv. A také pastýři v čele s Nandou byli nemálo překvapeni tím neobvyklým výjevem, žasli a nechápavě kroutili hlavami: „Jak se jen ten vůz mohl sám od sebe převrátit?“ ptali se jeden druhého.

(9) „To udělal Kršna, dobře jsme to viděly. Hodně plakal a kopl do vozu nohou,“ tvrdily zmateným rodičům pastýřské děti. (10) Nikdo je ale neposlouchal. Nikdo

z dospělých jim nevěřil, protože vůbec nikdo neznal skutečnou nezměrnou sílu toho dítěte. (11) Jašóda vzala plačícího Kršnu do náruče, a protože se bála, že za tím divem stojí temné síly, požádala bráhmany, aby nad jejím synkem ještě jednou zarecitovali žehnající verše, které mu zajistí ochranu. Potom mu podala svůj prs, aby se napil. (12) Ti nejsilnější z pastýřů se chopili vozu, vrátili ho do původního stavu a naskládali na něj i všechno rozházené nádobí. Pro zažehnání neblahých sil bráhmani vykonali ohňovou oběť, během níž bohům předložili jogurt, neloupaná zrna ječmene, kušovou trávu³⁸ a vodu.

(13–15) Jestliže chlapi žehnají ti, kteří jsou sami ctnostní, oddaní pravdě a zcela prostí jakékoliv žárlivosti, lži, pokrytectví, závisti, násilí i pýchy, ‘myslel si Nanda, ,pak žádná jejich modlitba nemůže přijít vniveč. Boží je zajisté vyslyší.’ Vzal synka na klín a nechal bráhmany, aby jej posvětili mantrami z Rgvédy, Jadžurvédy i Sámavédy³⁹ a pokropili vodou smíchanou s očistnými bylinami. Když mu takto požehnali a obětovali i ohni, Nanda bráhmanům přichystal velkolepou hostinu s těmi nejvybranějšími lahůdkami. (16) Pro blaho syna je také podaroval nejlepšími kravami ze svého stáda, z nichž každou zdobil zlatý řetěz, květinový věnec a drahocenné látky. Bráhmani za to nad Kršnovou hlavou nešetřili žehnajícími modlitbami.

(17) Tak se to skutečně má s bráhmskou mocí – jestliže slova požehnání vysloví bráhmani, kteří jsou zbožní, pevní ve svém rozhodnutí i úsilí a dokonale znají

³⁸ Kušová tráva, *Desmostachya bipinnata*, sehrávala v náboženské praxi starověké Indie důležitou úlohu odnepaměti. Zmínky o ní jakožto o posvátné rostlině nalézáme již v hymnech *Rgvédy*, byla využívána na vystlání místa, na něž usedali boží, obětníci, ale i asketové a další světci. Podle buddhistické tradice rovněž Gautama Siddháta, historický Buddha, usedl na sedátko z kušové trávy při meditaci pod posvátným banjánem, během níž dosáhl probuzení.

³⁹ *Rgvéda*, *Jadžurvéda* a *Sámavéda* jsou tři sbírky (*sanhita*) védské literární tradice. Hymny, které jsou v nich shromážděny, oslavují staré védské bohy a staly se základním stavebním kamenem propracovaného védského rituálu, de facto jeho vlastním jazykovým obsahem. Nejstarší i neoriginálnější ze tří zmíněných sbírek je *Rgvéda*, jejíž některé hymny či minimálně jejich pasáže a motivy pravděpodobně odkazují až ke společnému dědictví indoevropských národů. Zbýlé dvě sbírky pak rgvédský materiál do značné míry jen jinak organizují a přidávají k němu máloco nového. *Jadžurvéda* je sbírkou obětnických formulí doprovázejících provádění rituálu – těmito formulemi jsou často úryvky z hymnů *Rgvédy*. *Sámavéda* představuje zpěvník těchto hymnů. Z historického pohledu a brány jako celek sbírky vypovídají o příchodu Ářjů na území indického subkontinentu a o jejich pozvolném pronikání přes Paňdžáb do oblasti Dóábu (území mezi řekami Jamunou a Gangou) a posléze i Poganží. Vedle tří sbírek tvoří obsah védského literárního korpusu ještě sbírka čtvrtá, *Atharvavéda*, která je naopak značně originální. Kromě zcela nového a výrazně mladšího materiálu, jenž navíc mnohdy pochází i z neárjovského, tedy domácího indického prostředí, se v *Atharvavéde* objevují i některé mimořádně prastaré skladby. V námětově i žánrově pestrém složení čtvrté sbírky přitahují zájem badatelů zařikadla, a to jak bílé, tak i černé magie. Snad právě z těchto důvodů má *Atharvavéda* v celém korpusu védské literární tradice specifické postavení, a někteří bráhmani jako by se na ni dívali s obavou či opovržením. Védský korpus je považován za zjevenou posvátnou tradici (*śruti*), pro jejíž uchování je typická rigidnost, ba posedlost formou. Verše, ale i pouhá jednotlivá slova z véd lze díky jejich původu považovat za mantry – magické formule. Ty sice v mnoha případech nesou nějaký význam, podstata jejich vylučnosti však spočívá v mystickém zvuku, jímž jsou vyjádřeny.

posvátné védské mantry, žádné z těch slov nevyjde nazmar. Naopak každé vydá vy-toužený plod.

* * *

(18) Ctnostná Jašóda jednou hýčkala malého Kršnu na klíně. Náhle však měla pocit, že je to dítě těžké jako vrcholek hory a že ho nedokáže dál udržet v rukou. (19) Celá zmatená a ztrápená tou nečekanou tíhou položila tedy Kršnu na zem a pustila se do domácích prací. V duchu však stále rozjímal o nejvyšším bohu, ačkoliv netušila, že její syn je tak těžký právě proto, že v sobě nese celý svět.

(20) Znenadání se ve vesnici roztočil veliký větrný vír, skutečné tornádo, a během mžiku sedící dítě uchvátil. Ve skutečnosti to však byl démon Trnávarta, kterého vyslal Kansa. (21) Zahalil celou Gókulu, pastýře oslepil zvířeným prachem a oblohu i zemi roztrásl hrozivě burácejícím řevem. (22) Více než hodinu zuřila ve vesnici písečná bouře a všechny domy, stáje i pastviny se ponořily do temnoty. Jašóda v ní nebyla schopna najít místo, kam svého synka položila.

(23) Písek i drobné kamínky poletovaly vzduchem. Trnávarta je roztočil ve větrném víru a trýznil jimi vesničany. Lidé byli ochromeni a zoufale se tiskli k zemi, neboť v té tmě neviděli ani sami sebe, a své blízké už vůbec ne. (24) Písečná smršť vyvolaná větrným vírem zuřila s takovou silou, že Jašóda po svém synovi nenacházela jedinou stopu. Marně ho všude kolem sebe hledala, marně si zoufala. Nakonec padla s pláčem k zemi, tak jako kráva, která přišla o telátko. (25) Když bouře konečně ustala, písečný prach přestal bičovat zemi a vítr utichl, pastýřky zaslechly, jak Jašóda pláče. Kršnu však nikde neviděly. Srdce jim sevřel strašlivý žal, tváře se zalily slzami a i ony začaly žalostně naříkat.

(26) Démon Trnávarta, který na sebe vzal podobu větrného víru, unesl Kršnu vysoko k nebesům. Čím výše s ním však stoupal, tím více ochaboval, protože Kršna v jeho náručí těžknul. Nakonec ho už nedokázal dále nést. (27) Jako by to byl těžký balvan, nebo snad rovnou celá hora. Kršna se ale démona držel pevně kolem krku, takže se mu to zázračné dítě nedařilo setřást. (28) Drobnoučké ručky svíraly hrdlo Trnávarty tak křečovitě, že démon marně lapal po dechu. Oči mu lezly z důlků, přestal se hýbat, vypravil ze sebe poslední zoufalý výkřik a pak se s Kršnou v náručí zřítíl mrtev k zemi.

(29) Zástupy pastýřek, které dole v Gókule stále naříkaly, pozorovaly ten děsivý pád z nebes. Dobře viděly, jak se tělo strašlivého démona roztrátilo o skálu na tisíc kusů, jako když kdysi dávno Šiva svými šípy rozstřílel pyšnou Tripuru.⁴⁰ (30) Pastýři

⁴⁰ Podle mytologie klasického hinduismu, s nímž nás seznamují především purány, vystavěl město Tripuru architekt démonů Maja. Ve skutečnosti se jednalo hned o tři (*tri*) města, či spíše pevnosti (*pura*). Hradby prvního byly zhotoveny ze zlata, druhého ze stříbra a posledního ze železa. Všechna tři města

i pastýřky byli nemálo udiveni, když zjistili, že Kršna visí démonovi kolem krku. Byl zcela v pořádku, ačkoliv jenom o vlásek unikl ze spárů smrti, když ho ten netvor vynesl až do nebes. Nanda hned Kršnu zvednul a vrátil do náruče jeho matky Jašódy. Protože bylo dítě v bezpečí, všechny v Gókule zaplavila nevýslovná radost.

(31) „Stal se zázrak!“ žasli pastýři. „Vždyť toho chlapce odnesl démon až do chřtánu smrti, on se k nám ale přesto bez jediného škrábnutí vrátil. Krvežíznivou šelmu, která si libovala v zabíjení druhých, nakonec zahubilo její vlastní zlo. Toto dítě je zajisté svaté. Protože na vše kolem sebe hledí jako na součást sebe sama, nic ho neohrozí a nikoho se nemusí bát.“ (32) Jistě jsme v minulých životech museli po dlouhý čas podstupovat krutou askezi, oddaně uctívat nejvyššího Pána, vykonávat veřejně prospěšné skutky, přinášet obětiny a z lásky k veškerému stvoření projevovat dobročinnost. Jen tak si lze totiž vysvětlit to požehnání, jehož se nám dostalo. Chlapec byl odsouzen na smrt, a přece se k nám od jejích bran vrátil, aby nám do života vnesl radost,“ rozplývali se samou blažeností pastýři. (33) Nanda, který byl očitým svědkem všech těch podivuhodných událostí a zázraků, jež se v Bradžsku staly, nevycházel z údivu a ve vzpomínkách se neustále vracel k Vasudéovým prorockým slovům.

* * *

(34) Jednoho dne si vzala krásná Jašóda chlapce na klín, a když mu podala svůj prs plný lahodného mléka, v srdci se jí vzedmula mohutná vlna mateřské lásky. (35–36) Když už byl Kršna s pitím skoro u konce, Jašóda ho hladila po tvářích, na nichž se rozléval okouzlující spokojený úsměv. A tu najednou dítě zívlo a v jeho ústech uviděla celý vesmír. Spatřila Zemi i nebeskou báň nad ní, planety i shluky zářících hvězd, kterými byla obloha na všech stranách poseta. Spatřila Slunce i Měsíc, oheň, vítr, oceány i všechny kontinenty, hory, jež se na nich do výšky vypínají, i řeky proudící z vrcholů. Spatřila lesy a uviděla také všechny bytosti žijící na této planetě, ty, co se pohybují, i ty, které jsou nehybné.

(37) Kršnova matka Jašóda nebyla na podobný výjev připravená. Nečekala, že v ústech svého syna uvidí veškerenstvo. Okamžitě se po celém těle roztrásla, zavřela instinktivně oči, připomínající zraky plaché gazely, a dlouhou dobu tam pak bez pohnutí zůstala v němém úžasu.“

chránila navíc magická síla – každé bylo neustále v pohybu, aby ho a jeho démonské obyvatele nemohl nikdo zničit. Démonům se totiž dostalo slibu od boha Brahmy, že města dojdou zkázy pouze tehdy, pokud je všechna současně zasáhne jediná střela. Takový okamžik nastal pouze jedinkrát za tisíc let, kdy se města na krátkou chvíli ocitla v řadě za sebou. Démoni ze svých nezničitelných pevností sužovali celý svět, a tak Šiva toho výjimečného okamžiku využil, proklál šípem naráz všechna tři města, a ta shořela na popel.